

Första temaområdet i arbetet med

Örebromodellen – för en jämlik förskola

Örebro kommun
Förskola & Skola
orebro.se 019-21 10 00

Vad står temaområdet Lika-olika för?

”Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla öppenhet, respekt, solidaritet och ansvarstagande”

Lpfö 18

Alla har rätt att få utvecklas till de unika personer de är. Att få vara som hen vill utan negativ yttre påverkan. Det är därför så viktigt att vi vuxna hjälper barnen att utveckla sin förmåga att ta hänsyn till och leva sig in i andra människors situation. Att kunna vara öppen, visa respekt och solidaritet.

Barnen ska genom detta temaområde få möjlighet att reflektera över sina egna och andras känslor, intressen och egenskaper. Förhoppningsvis blir barnen på så vis stärkta i sin identitet och självkänsla och samtidigt få en större förståelse för andra människor.

Temaområdet **Lika-olika** handlar till stor del om förskolans värdegrund och om förhållningssättet kring normkreativitet.

Tanken är att ni under detta temaområde ska komma in i själva arbetssättet och tankegången kring handlingsplan och pedagogiska planeringar, men även fördjupa er i förhållningssättet kring normkreativitet.

”Det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara.”

2§ Regeringsformen,
Lag (2010:1408)

”Utbildningen ska ge barnen möjlighet att utveckla sin förmåga till empati och omtanke om andra genom att uppmuntra och stärka deras medkänsla och inlevelse i andra människors situation.”

Lpfö 18

Modellen handlar till stor del om ett systematiskt, långsiktigt arbetssätt där kommunikation om syfte/metod inbegrips, dels för er själva och dels för vårdnadshavare. Därför är det bra att tänka på att ni inte har för bråttom eller känner press att genomföra temaområdet *Lika-olika* under för kort tidsperiod.

Alla förskolor/avdelningar/arbetslag är unika och har olika förutsättningar och behov. Detta innebär att arbetet med modellen kommer att ske på olika sätt.

Modellen kan ses som ett slags verktyg där ni förhåller er till vissa grunder/ramar. Det som är kärnan i modellen är att förhålla sig till idékartan, handlingsplanen och pedagogiska planeringar. Sedan gör ni arbetet till ert eget, vilket blir unikt för ert arbetslag.

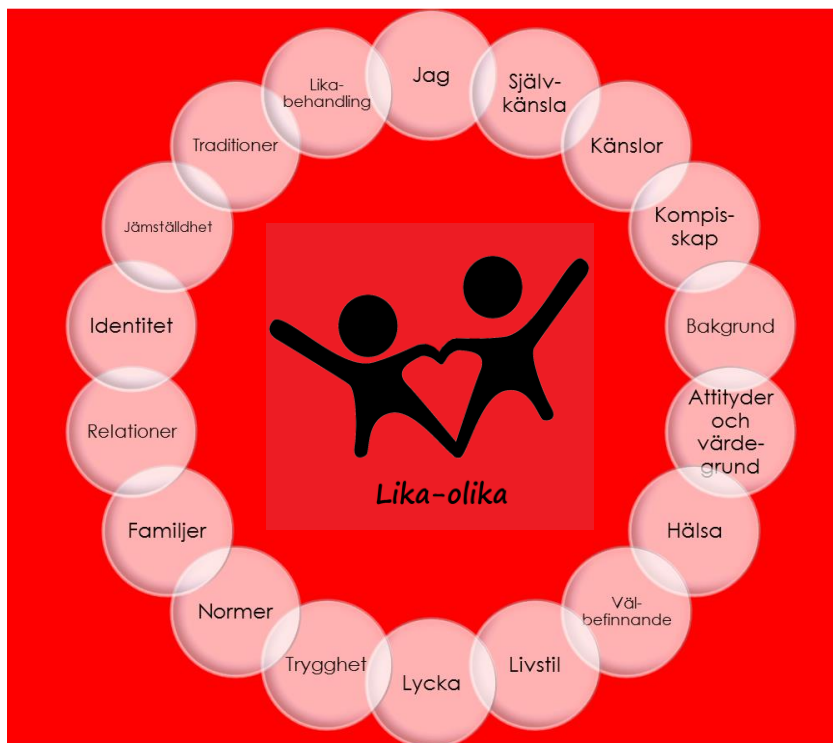
Vi har i denna folder försökt att på ett konkret sätt, med hjälp av "steg-för-steg", visa på hur ni börjar temaarbetet.

Normer och värden

*”Arbetslaget ska...
uppmärksamma
barnen på att
människor kan ha
olika värderingar
som styr deras
uppfattningar och
handlingar och
samtidigt förankra
de grundläggande
värdena”*

Lpfö 18

Idékarta över Lika-olika

Genom denna idékarta kan ni hämta inspiration kring vad som kan stimulera, utveckla och utmana den egna barngruppens olika utvecklingsområden.

Försök att få med så många bubblor som möjligt då ni planerar för ert arbete.

Steg för steg

För att strukturera upp arbetet med temaområdet är det bra att följa dessa steg.

Steg 1:

Kartläggning av barngruppen utifrån temaområdet

Börja med att göra en kartläggning/överblick över hur det ser ut i er nuvarande barngrupp.

Använd idékartan som underlag och diskutera i ert arbetslag:

- Vad behöver barnen, individuellt och i gruppen, för att stärkas och utvecklas?
- Vilka förutsättningar och behov har barnen och gruppen?
- Vilka positiva egenskaper har barnen som går att stärkas och bygga vidare på?
- Vad har barnen för intressen?
- Hur leker barnen i lek/lärmiljön (inne/ute), behöver den förändras?
- Hur arbetar vi främjande och förebyggande i nuläget?
- Hur kan vi ta tillvara på barnens olikheter och lyfta dessa i undervisningen/verksamheten?

”Utbildningen i förskolan ska bidra till att barnen utvecklar en förståelse för sig själva och sin omvärld. Utforskande, nyfikenhet och lust att leka och lära ska vara grunden för utbildningen. Den ska präglas av att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Utbildningen i förskolan ska ta sin utgångspunkt i läroplanen samt barnens behov, erfarenheter och det de visar intresse för. Flödet av barnens tankar och idéer ska tas till vara för att skapa mångfald i lärandet.”

Lpfö 18

Steg 2:

Upprätta en handlingsplan

När ni ska upprätta en handlingsplan utgår ni ifrån er kartläggning (Steg 1) och idékartan. Använd er av mallen för handlingsplan som ni hittar i handboken *Örebromodellen - för en jämlik förskola*. Handlingsplanen kan ses som en grovplanering över temaarbetet (läsåret), när denna planering sker ta hjälp av idékartan och försök att få med så många bubblor som möjligt.

Handlingsplanen bör vara enkel och kortfattad, eftersom arbetet kan ta nya vägar utifrån barnens intresse/behov/inflytande.

Syftet och metoden är en viktig del i handlingsplanen, tänk på att det blir tydligt och lättförståeligt. Handlingsplanen ligger till grund för arbetet med temaområdet samt en kommande utvärdering.

Att ta fram en handlingsplan är en demokratisk process, se därför till att alla inblandade pedagoger får möjlighet att påverka. I handlingsplanen beskriver ni bland annat hur undervisningen organiseras, kopplas till läroplanen och hur det synliggörs och kommuniceras.

Se handlingsplanen som ett levande dokument

Handlingsplanen är i första hand er egen och behöver inte publiceras för vårdnadshavarna innan arbetet med temaområdet är klart. Under resans gång kanske ni kommer på ytterligare utvecklingsområde som ni vill ha med i handlingsplanen.

Utbildningens syfte är att förskolan "ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetsyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet"

8 kap. 2 § skollagen

Steg 3:

Planera och fördela arbetet i arbetslaget

Med handlingsplanen som grund kan ni nu dela upp arbetet mellan er pedagoger. Gör en tidsram där ni uppskattningsvis kan se hur lång tid varje aktivitet/utvecklingsområde tar.

Pedagogerna planerar olika aktiviteter/undervisningsmoment att genomföra med barnen och dessa anpassas utefter barnens intresse, förutsättningar och behov. Tänk hela tiden normkreativt.

Steg 4:

Upprätta pedagogiska planeringar

När fördelningen av arbetet är klart skriver ni sedan pedagogiska planeringar utifrån idékartan (och handlingsplanen). De pedagogiska planeringarna ligger till grund för utbildningen/undervisningen som sker med barnen. Låt normkreativiteten genomsyra tankegången. Genom att koppla er pedagogiska planering till läroplanen förtydligas hur er undervisning bidrar till barnens utveckling, lärande och inflytande. Tänk på att planeringen bör vara så tydlig som möjligt då kollegor och vårdnadshavare ska förstå syfte och metod med undervisningen. Det blir även tydligt för vårdnadshavare hur ni arbetar efter läroplanen.

Steg 5: Påbörja arbetet i barngruppen

Se handlingsplanen, utvecklingsområdena och era pedagogiska planeringar som en riktlinje i er undervisning - sedan är det processen, där ni följer barnens idéer och intressen, som står i fokus.

Vissa förskolor använder sig av en gemensam handlingsplan och vissa förskolor väljer att ha enskilda handlingsplaner på avdelningarna.

Ni kan med fördel ha en gemensam handlingsplan på förskolan men på olika sätt arbeta med utvecklingsområdena i olika åldersgrupper och avdelningar.

Steg 6: Utvärdera pedagogiska planeringar kontinuerligt

Genom att kontinuerligt dokumentera och reflektera över handlingsplanen bidrar det till en bra grund för utvärdering och analys, för att på ett systematiskt sätt kunna säkerställa kvalitetsarbetet.

Den pedagogiska dokumentationen kan se ut på olika sätt, exempelvis kan barnens reflektioner/bilder sättas upp på väggar i verksamheten, barnens dokumentation kan även finnas i eventuella portfoliopärmar eller digitala kommunikationsverktyg (exempelvis Unikum). Dokumentationen kan även exemplifieras i pedagogiska planeringar och i utvärderingar av utbildningen.

”Den skriftliga dokumentationen behövs för att regelbundet kunna stämna av att kvalitetsarbetet leder till en utveckling mot målen”

Systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet, Skolverket, 2015

Steg 7:

Delge vårdnadshavare pedagogiska planeringar

Genom digitala verktyg, exempelvis Unikum, kan ni delge era pedagogiska planeringar för vårdnadshavare. Ni kan även ha en ”dokumentations-/informationssvägg” på förskolan där ni delger era pedagogiska planeringar. Dessa planeringar kan publiceras när aktiviteten är klar, det vill säga, ni visar vad barnen har gjort. Tänk även på att få med vårdnadshavares åsikter om ert arbete i kommande utvärdering.

”Arbetslaget ska vara tydliga i fråga om mål och innehåll i utbildningen för att skapa förutsättningar för barns och vårdnadshavares möjligheter till inflytande”.

Lpfö 18

”Förskolans kvalitet ska kontinuerligt och systematiskt dokumenteras, följas upp, utvärderas och utvecklas. Syftet med utvärderingen är att få kunskap om hur förskolans kvalitet, det vill säga verksamhetens organisation, innehåll och genomförande kan utvecklas så att varje barn ges bästa möjliga förutsättningar för utveckling och lärande.”

Måluppfyllelse i förskolan, Skolverket (2017)

Steg 8:

Utvärdera handlingsplanen och delge för vårdnadshavare och rektor

I handboken Örebromodellen - för en jämlik förskola finns en redovisningsmall att använda som underlag. Det är viktigt att tänka på att barnens tankar och reflektioner kring temaområdet också framkommer i dokumentationen (om barnen kan uttrycka dessa).

Ett normkreativt förhållningssätt

För att arbeta normkreativt och främja jämlikhet behöver personalen se sin egen roll som pedagog och kritiskt granska vilka normer som hen förmedlar, men även granska normer som råder inom den egna förskolan. Vissa normer behöver vi för att vi ska ha ett gott klimat. Det kan exempelvis handla om att stå i kö och vänta på sin tur. Dessa normer ska vi värna om.

Normer som påverkar barnen på ett negativt vis, det vill säga om barnen blir begränsade på grund av andras föreställningar. Det kan exempelvis vara att barnen vill att en pojke bara ska vara en manlig gestalt i en lek på grund av sitt kön.

Att vara normkreativ handlar om att ifrågasätta dessa negativa normer och även reflektera över sitt eget förhållningssätt och handlande.

Örebromodellen – för en jämlik förskola ger ett hållbart förhållningssätt hos pedagoger, som leder till en varaktig jämlikhet på förskolan. Där allas lika värde, mänskliga rättigheter, likabehandling och bemötande står i fokus för pedagogernas förhållningssätt mot alla som rör sig i och runt verksamheten.

”Normkritiken är ett perspektiv som hjälper oss att se normer och deras konsekvenser. För att förändra normer krävs det dock handling, och det är vad vi kallar för normkreativitet.”

Salmson & Ivarsson (2015)

”Läroplanen är en bra utgångspunkt för den normkritiska pedagogiken. Att vara öppen, respektfull och ha förmåga att ta hänsyn till andra människor är en förutsättning för vidgade normer.”

(s.40, K, Salmson & J, Ivarsson)

Tips på aktiviteter i personalgruppen

- Använd er av handboken för *Örebromodellen – för en jämlik förskola*. Där finns en checklista för en jämlik förskola i bilaga 1 och 2 och diskutera tillsammans i arbetslaget.
- Använd er av diskussionsfrågorna i Rädta barnens metodbok *Olika men lika- att arbeta med barnkonventionen i förskolan*. (PDF finns på raddabarnen.se)
- Övning: Gör en affisch om förskolans värdegrund så att ni ser er värdegrund varje dag.
- Boken *Normkreativitet i förskolan* har bra övningar att genomföra i personalgruppen.
- *Grundämnet* är en bok med kunskap, idéer och inspiration för hälsa, lärande och utveckling i förskola och skola. Där kan ni hämta inspiration samt diskutera utifrån bokens frågeställningar i arbetslaget. (Region Örebro län, Hälsofrämjande insatser i förskola och skola, PDF finns på regionorebrolan.se)

Tips på aktiviteter i barngruppen

När ni ska hitta på aktiviteter med barnen kan ni med fördel söka pedagogiska planeringar på "Skolbanken" via Unikum. Där finns massor av material och tips på aktiviteter, vissa kanske passar er barngrupp perfekt utifrån utvecklingsområdena. Tänk på att göra planeringen till er egen och få med syfte och metod på planeringen. Titta på idékartan och ta hjälp av orden för att komma på aktiviteter.

Nedan finns några exempel på aktiviteter utifrån olika slags utvecklingsområden och bubblor från idékartan:

- **Tillsammans utforma trivselregler för förskolan. Hur vill vi att vi ska vara mot varandra på förskolan?**

Barnen på förskolan får tillsammans diskutera och utforma citat över hur vi är och hur vi ska vara mot varandra på förskolan. Dessa citat finns sedan synliga för alla på förskolan. Om konflikter uppstår kan dessa citat vara till hjälp för att lösa konflikten. Citaten genomsyrar vardagen på förskolan.

- **Trygghet på hela förskolan, få en ökad förståelse för vad trygghet är.**

Pedagogerna samtalar kontinuerligt om trygghet, både i det vardagliga arbetet med barnen, men även i samlingsituationer. Vi strävar efter att göra barnen mer medvetna om att trygghet kan vara olika för olika människor. Vi gör även individuella trygghetsvandringar med barnen.

Trygghet

Lika-behandling

- **Reflektion över sitt eget handlande och hur kompisars handlade påverkar dem.**

Läsa ”Tio små kompisböcker” (Palm, 2011) och sedan göra olika övningar utifrån böckerna. Med hjälp av böckerna får barnen en möjlighet att fördjupa sin kunskap kring sina egna känslor. Barnen får förhoppningsvis en ökad förståelse för kompisars känslor. De kan även reflektera och dokumentera sina upplevelser.

- **Utveckla sin förmåga att hantera oenigheter och konflikter.**

Barnen får vägledning och verktyg av pedagogerna att förebygga och kringgå konflikter. Genom att lära sig att säga: - ”Vi kan tycka olika!”, så undviks flera konflikter. ”Tio små kompisböcker” (Palm, 2011) blir också en hjälp för barnen att hantera oenigheter. Pedagogerna är noggranna med att uppmuntra till goda handlingar.

- **Olikheter finns i olika miljöer, sammanhang. Vi vill öka medvetenheten hos barnen att det finns olika familjekonstellationer.**

Ett gosedjur, ”Mjukis” (könsneutralt namn), får följa med barnen hem och se hur barnen har det hemma. En dagbok följer med där de får skriva hur hans familj ser ut och vad de har för intressen i familjen. Sedan läser pedagogen upp detta på samlingen och barnen får vara med och visa dagboken.

Vi läser i böcker och pratar om att det finns olika familjekonstellationer, bland annat i boken ”Min familj” (Tidholm, 2009). Vi visar bilder som uppvisar olika familjer i olika miljöer och samtalar kring dessa.

Normer

- **Olikheter kan komplettera varandra, det är okej att tycka olika.**

Vi samtalar med barnen om att vi kan hjälpa varandra genom att vi är olika, vi har olika egenskaper och vi kan olika saker. Vi uppmärksammar barnens olikheter som positiva egenskaper.

Kompis- skap

- **Samarbetsövningar-/ utmaningar.**

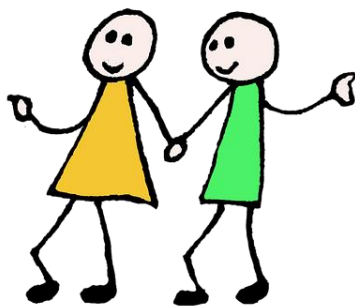
Barnen får träna på att samarbeta genom olika övningar, exempelvis bygga höga torn tillsammans, måla gemensamma teckningar som handlar om samarbete. Barnen får hitta på sagor parvis, "Sagan om Pim" (samma titel på alla sagor, som får olika innehåll), och sedan måla en bild tillsammans till sagan. På gymnastiken/rörelsen gör vi olika samarbetsövningar, bland annat "kompisgymnastik" som handlar om att hjälpa varandra.

Attityder och värde- grund

- **Konsekvenser av olika slags handlingar.**

Vi låter barnen reflektera och dokumentera hur de vill att en bra kompis ska vara. Vi låter barnen svara på frågor som: "Hur sprider du glädje?" och "Hur gör du förlåt?" etcetera.

- **Olika känslor kan se olika ut hos olika människor. Mina känslor accepteras och är viktiga.**

Vi pratar om olika känslor tillsammans med barnen i vardagssituationer såsom vid samlingstillfällen. Vi läser böcker om känslor, låter barnen reflektera över böckernas innehåll, med fokus på känslor. Barnen får visa hur de ser ut när de känner olika känslor och tar kort på dem. Barnen får berätta eller rita var i kroppen det känns när de känner en speciell känsla. Vi

uppmärksammar, bland annat genom en magnetsaga, att vi kan känna olika känslor för samma saker exempelvis kan någon bli rädd medan en annan blir glad av samma sak. Vi dansar olika känslor till musik.

- **Teater i olika former, exempelvis innehållande med känslor eller olika traditioner.**

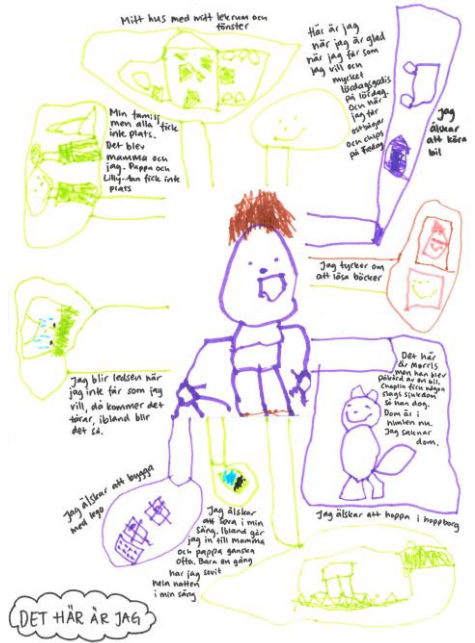
Vi spelar teater/rollspel som handlar om att vi alla är olika och har olika känslor. En teater där barnen får vara med och säga: ”STOPP! - gör om och gör rätt” då de tycker att det blir fel. Vi spelar dockteater med hjälp av Babblarna-figurer som har olika känslor. Vi spelar även teater där vi visar att det finns många olika traditioner, denna teater handlar om en karaktär, Kim, som ska gissa vilken tradition som hans kompis tänker på. Kim klär ut sig eller spelar upp olika traditioner som är ”fel”. Barnen är delaktiga i gissandet av traditioner och känner igen flera, samt får en inblick i olika slags traditioner från olika länder.

- **Jag är värdefull.**

Vi är måna om att när barnen kommer till förskolan blir vi glada att ”just hen” kommer. Vi samtalar med barnen på samlingar och i vardagliga situationer om att alla är lika värdefulla och unika. Ambitionen är även att stärka barnens självkänsla genom att uppmärksamma barnens positiva handlande och trygga barnet i sina känslor. Vi lyssnar på barnen och visar respekt och uppmärksammar deras känslor. Barnen får göra varsin ”identitetskarta” där de beskriver sig själva och därmed förhoppningsvis blivit mer medvetna om sig själv och sina känslor.

Tips på litteratur för personal och barngrupp

- Salmson, Karin & Ivarsson, Johanna. (2016) *Normkreativitet i förskolan*. Olika förlag
- Palm, Linda (2011) *Kompisar: Kompisböcker 10 titlar*, Natur och Kultur
- Palm, Linda (2016) *Kompisar: Kompisböcker för de yngsta 10 titlar*, Natur och Kultur
- Stalfelt, Pernilla (2001), *Lika son bär*, Eriksson och Lindgren bokförlag AB

OLIKA förlag (olika.nu) har många böcker som rör normer, genus & mångfald.

Via Unikum på Skolbanken kan ni hitta idéer till aktiviteter med barnen.

Globala målen – för hållbar utveckling

www.globalamalen.se/skola/skolmaterial (övningarna 26-39) hittar ni diskussionsfrågor och tips på litteratur till värdegrundsarbetet.

Referenser

Lagar

Skollagen (2010:800)

Grundlagen, Regeringsformen (2010:1408)

Förordningar

Förordningen (SKOLFS 2018:50) om läroplan för förskolan

Allmänna råd

Skolverkets allmänna råd (2017) *Måluppfyllelse i förskolan*

Skolverkets allmänna råd (2015) *Systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet*

Övrigt

Salmson, K & Ivarsson, J. *Normkreativitet i förskolan*. Olika förlag (2016)

Örebromodellen – för en jämlik förskola är framtagen av:

Kastanjens förskola i Örebro

Kastanjens förskola,
Örebro 2018-09-19
Reviderad 2019-06-26